

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

11 juni 2002

VERZOEKSCHRIFT

betreffende het onderwijs van het Esperanto

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heren Dirk De Cock en Luc Martens**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Dirk De Cock.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys, Cis Schepens ;

mevrouw Marijke Dillen, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Roland Van Goethem ;

mevrouw Hilde Claes, de heer Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Kris Van Dijck.

DAMES EN HEREN,

1. Procedure

Op 22 oktober 2002 diende de heer Leo De Cooman bij de voorzitter van het Vlaams Parlement een verzoekschrift in betreffende het onderwijs van het Esperanto (Verzoekschrift nr. 7 (2001-2002)).

De Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Huisvesting en Stedelijk Beleid, bevoegd voor de verzoekschriften, heeft tijdens haar vergadering van 13 november 2001 dit verzoekschrift ontvanke-lijk verklaard en voor verdere behandeling doorverwezen naar de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid.

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid behandelde het verzoekschrift op 13 december 2001 en 6 juni 2002. Het verzoekschrift werd vooraf aan de commissieleden bezorgd.

Alvorens een conclusie te nemen, vroeg de Commissie bijkomende uitleg over deze problematiek aan de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming (bijlage).

2. De inhoud van het verzoekschrift

Het verzoekschrift strekt ertoe de Vlaamse regelgeving zo aan te passen dat in Vlaanderen :

- onderwijs van het Esperanto, Eo, mogelijk wordt en start van in het basisonderwijs, nog voor het onderwijs van andere vreemde talen begint en
- het stellen van eindwerken, studiewerken, thesissen en verhandelingen tot het bekomen van bepaalde graden (licentie, doctorstitel, ...) ook toegestaan wordt in Eo.

Het verzoekschrift heeft tot doel bij te dragen tot de bescherming van de eigen taal en cultuur in de toekomst ; de verspreiding van de Vlaamse cultuur op wereldschaal ; de ontwikkeling van intelligentie en competitiviteit van meer jonge mensen ; vlotte communicatie met anderstaligen ; verstandhouding onder volkeren met verschillende talen ; wereldvrede op een eerlijke basis.

Het verzoekschrift stelt dat het niet gericht is tegen enige taal- of cultuurgemeenschap. Er is volgens de verzoeker de vrees dat in de toekomst taalproble-

men en reële taalongelijkheid binnen de Europese Unie, EU, verder onhoudbaar zullen groeien door het uitbreiden met nog meer landen met nog meer talen. Burgers van een natie met een minderheidstaal zullen wel de meerderheidstalen moeten kennen, terwijl dit andersom niet zal gebeuren. Dit vormt een dreiging voor culturen en taal van de minderheidsvolkeren. Om dit te vermijden, is er de noodzaak om te beschikken over een neutraal, internationaal, universeel communicatiemiddel.

De keuze voor een taal van een bepaalde natie als norm voor een hele gemeenschap biedt die natie een enorm voordeel, maar zou onrechtvaardig zijn voor de andere talen. Eo is echter een neutrale taal waarbij iedereen bij onderhandelingen in dezelfde positie staat.

Eo is internationaal vermits de spelling 100 percent fonetisch is, de grammatica beperkt is tot 16 regels en de woordenschat creatief, soepel en genuanceerd is.

Eo kan volgens de verzoeker de Vlaamse cultuur beschermen en bekend maken. Eo-sprekers hebben in ruim een eeuw steeds blij gegeven, niet alleen van respect, maar vooral van actieve interesse voor de culturen van alle volkeren ter wereld. Omgekeerd hebben Eo-gebruikers hun eigen cultuur altijd al graag aan hun collega's over de hele wereld getoond door werken uit hun cultuur te vertalen of door zelf origineel in Eo te schrijven.

Het feit dat mensen die Eo leren, in de eerste plaats beter inzicht krijgen in hun eigen moedertaal en deze nauwkeuriger en vlotter gaan gebruiken, is ook belangrijk. Wetenschappelijk onderbouwde experimenten hebben aangetoond dat mensen die Eo geleerd hebben, sneller betere resultaten behalen bij het leren van o.m. andere talen. Dit komt tegemoet aan de wensen van de EU voor meertaligheid.

Eo is een levende taal die geoptimaliseerd is om snel te leren met de minste inspanningen.

De EU wil de meest competente regio van de wereld worden. Daartoe zijn eigen ideeën en initiatieven nodig. Initiatieven voor het onderwijs van de neutrale internationale taal zullen moeten komen van de kleinere taalgemeenschappen. De grote taalgemeenschappen zullen blijven wachten en hopen dat hun taal bij de winnaars zal zijn.

Eo kan ook de vrede helpen bevorderen. Door universeel een neutrale tweede taal te gebruiken kan iedereen iedereen verstaan op voet van volstreckte

gelijkheid, want iedereen heeft ze moeten aanleren. Eo steunt niet op economische of militaire machten en bedreigt dan ook geen enkele cultuur. Eo is de officiële en de werktal van o.m. de Internationale Academie van Wetenschappen van San Marino om zijn universele bruikbaarheid. Eo is officieel erkend door Unesco om zijn vredelievende doelstellingen.

3. Bespreking

De heer *Gilbert Vanleenhove*, voorzitter, verwijst enerzijds naar een brief van de minister aan de heer De Cooman, de verzoeker, als antwoord op het verzoekschrift dat die tegelijkertijd aan haar toezond (bijlage). De minister bezorgde deze brief aan de commissie als reactie op de vraag van de commissie naar meer uitleg over deze problematiek.

De voorzitter citeert uit vermelde brief het besluit van de minister: “Het is mijn persoonlijke mening dat de overheid in dit stadium onmogelijk kan overgaan tot het uitvoeren van uw wens, precies omdat de groep Esperantogebruikers veel te min is en het maatschappelijk draagvlak voor deze taal ontbreekt. Ik kan u alleen maar aanraden te ijveren voor een breder draagvlak en voor meer uitstraling van de taal waarvoor u opkomt. Pas als dat gebeurt, zal waarschijnlijk automatisch een maatschappelijk debat op gang komen waar we dan, als blijkt dat de tijd er rijp voor is, kunnen op ingaan.”

De voorzitter verwijst vervolgens naar het voorstel van resolutie van mevrouw Cecile Verwimp-Sillis betreffende lessen in Esperanto dat de commissie tijdens de vorige legislatuur besprak en dat toen niet werd aangenomen (*Parl. St.*, VI. P., 1995-1996, nr. 2). Tijdens de bespreking van dat voorstel van resolutie nam ook de toenmalige minister van Onderwijs, de heer Luc Van den Bossche, het volgende standpunt in: “(...) Vermits er momenteel geen concrete aanwijzingen zijn dat Esperanto ooit de brugtaal van de EU zal worden, is het volgens de minister niet aangewezen om Esperanto momenteel als leervak aan te bieden. Onderwijs mag geen proefterrein voor experimenten zijn.”

De *minister* verwijst zelf ook naar de brief die zij aan de heer De Cooman, de verzoeker, richtte. In de brief staat de argumentatie vermeld waarom zij het verzoek niet kan steunen.

Zij is niet volledig akkoord met de opbouw van de argumentatie van het verzoekschrift dat stelt dat

de kleine talen in de toekomst sterk zullen bedreigd worden. Dit is althans niet het geval. In de EU zijn er duidelijke afspraken over het gebruik van talen in het algemeen, en van kleine talen in het bijzonder. Men heeft immers begrepen dat taal niet alleen belangrijk is voor de taal op zich, maar ook voor de cultuur die daaraan verbonden is. Respect voor de taal houdt ook een respect in voor de cultuur. Dit argument gaat alleen op voor levende talen, en niet voor een taal als Eo.

Zij stelt ook vast dat wanneer jongeren of volwassenen een andere taal leren, zij eerder kiezen voor een levende taal, dan voor een kunstmatige taal zoals Eo. Dit heeft dan te maken met het contact dat men eventueel zal hebben met anderstaligen. Wanneer zij op reis gaan, zullen zij op die manier gemakkelijker met de plaatselijke bevolking contact kunnen leggen, wat een sociaal aspect in zich houdt.

De minister voegt tot slot hieraan toe dat er in het kader van het Europees voorzitterschap een resolutie is gestemd over de talen dat bepaalt dat alle landen in hun onderwijs moeten streven naar het aanleren van de eigen taal en twee bijkomende talen, het zgn. 1 + 2. Voor de twee bijkomende talen zou men moeten opteren voor de talen van de buurlanden. Men heeft toen uitdrukkelijk ook niet gekozen voor Eo.

Zij heeft zelf geen probleem met Eo en met het feit dat men dit promoot, maar op basis van deze overwegingen ziet zij geen enkele reden om Eo als leervak in het onderwijs op te leggen.

De heer *Dirk De Cock* sluit zich aan bij de minister waar die stelt dat er voor Eo in Vlaanderen onvoldoende draagvlak bestaat. De Europese context toont bovendien dat geen enkel land “het denkspoor” van Esperanto heeft opgenomen. Hij is van oordeel dat men niet van bovenaf een vak ter studie kan opleggen. Er is daartoe vooraf een draagvlak nodig dat aan de basis ontstaat. Door de betrekkelijk hoge graad van meertaligheid bij de bevolking in Vlaanderen is er een hoge graad van participatie aan de Europese gedachte. De regel zoals de EU die voorhoudt, nl. 1 + 2, kan een rijkdom betekenen voor de eenheid in verscheidenheid die Europa is en moet zijn.

De heer De Cock pleit zelf voor een 1 + 3-regel, nl. de moedertaal en drie andere talen. Elke taal is voor hem een deur die je kan openen in het Europese huis. Eo is volgens hem echter een kamer waarvan de muren niet zijn bekleed. Hem is ooit nog verteld dat wanneer men een literair werk zou

laten vertalen naar het Eo en dit werk dan opnieuw door iemand anders zou laten vertalen naar de oorspronkelijke taal, men een droge, zakelijke tekst krijgt als resultaat.

De heer *Kris Van Dijck* heeft waardering voor de verdediging van de heer De Cooman voor het Eo, maar stelt met de minister vast dat er geen draagvlak is voor deze taal. Taal moet men zien als culturelement en als communicatiemiddel. Eo is uiteraard enkel op het tweede element aangewezen.

In de EU moet men er naar blijven streven dat alle talen kunnen blijven gelden. De burger moet, waar hij zich ook bevindt, zich in zijn eigen taal tot de EU kunnen richten en een antwoord in zijn eigen taal kunnen krijgen. Dit wil niet zeggen dat alle talen ook werktalen moeten kunnen worden. Eo is echter een verenging van het taalgebruik.

De heer *Gilbert Van Baelen* sluit zich aan bij de minister en de voorgaande sprekers. Het begrip moedertaal is in ieder geval enorm belangrijk. Taal is een element waarmee men een cultuur leert kennen. De enorme stijging in het volwassenenonderwijs voor het aanleren van een taal is daarvan een duidelijk teken. Dit gebeurt immers niet alleen vanuit professionele, maar ook vanuit sociale overwegingen. Ook internationale uitwisselingsprogramma's voor studenten zijn gericht op het leren kennen van andere culturen vanuit een studievakgebied.

Moet men dan komen tot een lingua franca ? De spreker meent dat de mondiale evolutie ertoe zal leiden dat er uiteindelijk een aantal talen zullen 'bovendrijven'. Het is wel belangrijk dat de minderheidstalen, zoals het Nederlands, binnen Europa behouden zouden blijven in het leerplichtonderwijs, maar dat zij ook een onderwijs- en onderzoekstaal moeten kunnen blijven.

Hij stelt tot slot vast dat het Eo ondertussen al decennialang gepromoot wordt, maar dat het aantal gebruikers niet sterk toeneemt. Het draagvlak is volgens hem dan ook te klein.

De heer *Julien Librecht* gelooft in het gebruiksgemak van het Eo vermits deze taal soepel, genuanceerd en logisch opgebouwd is. Toch heeft hij fundamentele bedenkingen.

Hij vraagt zich af of de vooropgestelde doelstellingen van het verzoekschrift haalbaar zijn. Om dit verzoekschrift minimaal in te willigen, moet de regelgeving drastisch worden aangepast.

Hij gelooft ook niet in de mogelijkheid van een kunstmatige taal. Een taal is een levend gegeven en zoekt zijn eigen bedding wat te maken heeft met de ziel van een taal. Dit is niet aanwezig.

Er ligt bij dit verzoekschrift geen wetenschappelijke benadering. Dit is volgens hem noodzakelijk om met kennis van feiten te oordelen over dergelijke verzoekschriften.

Hij onderschrijft tot slot de houding van voormalig minister Van den Bossche, zoals geciteerd door de commissievoorzitter. In het leerplichtonderwijs mag er geen sprake zijn van dergelijke experimenten. Ook de onderwijsinspectie zou zich hier in het verleden reeds tegen verzet hebben.

De heer *Frans Ramon* is van mening dat het grote nadeel van het Eo is dat het een kunstmatige taal is. Precies daarom steunt hij het voorstel om deze taal in het onderwijs binnen te brengen, duidelijk niet.

Het argument dat de culturele diversiteit zou bedreigd worden, is volgens hem achterhaald. Europa brengt juist meer en meer respect op voor cultuur en taal. Ook op mondiaal niveau dringt de overtuiging door dat cultuur geen economisch product kan zijn.

Hij volgt de argumentatie van de minister waar die stelde dat Europa duidelijk niet gekozen heeft voor Eo.

Mevrouw *Hilde Claes* heeft bewondering voor het doorzettingsvermogen van de heer De Cooman, maar stelt dat ook zij de argumenten van de minister onderschrijft. Er is immers geen maatschappelijk draagvlak.

In tijden waarin internationalisering belangrijk is, moet men het accent leggen op de levende talen.

Zij kan niet akkoord gaan met de houding van de verzoeker waar die vermeldde dat hij bezorgd is over het feit dat de mensen almaar meer talen moeten kennen. Als dit zo is, dan zou men daarbovenop ook nog eens een kunstmatige taal moeten bijleren, wat niet consequent zou zijn.

De heer *Gilbert Vanleenhove* sluit zich aan bij de sprekers. Ook hij is van mening dat het maatschappelijk draagvlak nog te klein is en dat eerst met de onderwijsverstrekkers hieromtrent overleg moet gebeuren, alvorens de overheid dit zou opleggen.

Hij wil wel aanstippen dat er in de provincie West-Vlaanderen in bepaalde scholen projecten lopen met Eo die gekaderd worden in projecten mondiale vorming via internet. Op die manier corresponderen deze jongeren met de ganse wereld en leren zij op die manier een stuk van elkaars taal kennen. Die kinderen zijn erg enthousiast over deze projecten.

Enkele maanden terug vond in het Europees Parlement ook de Euroskola plaats. Daarin is ook een specifieke groep actief met Eo waarbij jongeren op een soepele manier met elkaar contact kunnen leggen.

Hij beaamt de opmerking uit het verzoekschrift dat wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat kinderen en volwassenen die eerst Eo hebben aangeleerd, veel makkelijker een vreemde taal kunnen aanleren. Het is ook wetenschappelijk aangetoond dat kinderen die eerst Eo hebben geleerd, veel makkelijker vakken die betrekking hebben op logisch denken, kunnen leren.

De heer Vanleenhove wil hiermee aantonen dat men projecten rond Eo die spontaan zijn gegroeid, niet mag ontmoedigen op voorwaarde dat die de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen niet in het gedrang brengen.

4. Conclusie

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid,

- na kennis genomen te hebben van het verzoekschrift van de heer Leo De Cooman betreffende het onderwijs van het Esperanto ;
- het antwoord van mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, op de vraag van de Commissie naar bijkomende uitleg bij deze problematiek ;
- de standpunten van de commissieleden ;

- besluit dat het standpunt van de minister dat als advies werd overgemaakt, als conclusie van de behandeling van het verzoekschrift wordt overgenomen.

De verslaggevers,

Dirk DE COCK
Luc MARTENS

De voorzitter,

Gilbert VANLEENHOVE

BIJLAGE

Brief van Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, mevrouw Marleen Vanderpoorten,
met het antwoord op het verzoekschrift van de heer Leo De Cooman tot invoering
van Esperanto in het onderwijs

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Dienst voor Onderwijsontwikkeling

Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15, 1210 BRUSSEL
Tel. (02) 553 88 11 – Fax (02) 553 88 35

De heer Ir L. De Cooman
Stationsplein 12
8770 Ingelmunster

uw kenmerk

ons kenmerk

bijlagen

vragen naar/e-mail

Nicole Raes
nicole.raes@ond.vlaanderen.be

telefoonnummer

02 553 88 26

datum

16-01-02

29-01-2002

"Esperanto in het onderwijs"

Geachte heer De Cooman

Laat me toe dat ik aanvang met de uiting van mijn bewondering voor uw idealisme en de opvallende gedrevenheid waarmee u uw standpunt pro Esperanto, en ook uw grote voorliefde ervoor, duidelijk maakt.

Een taal die gemakkelijk aanleerbaar en hanteerbaar is en daardoor zorgt voor een zeer vlotte communicatie over de hele wereld, los van culturele, sociale, economische en politieke belangen, of, om uw woorden te gebruiken, een taal die *"neutraal (...)* universeel" is; ik geef toe, dit is op zich een zeer waardevol instrument. Het gebruik van de simpele combinatie teken – klank door mensen geuit, één van de meest essentiële kenmerken van ons menszijn, zit echter niet zo eenvoudig in mekaar.

Om dit duidelijk te maken ga ik eerst in op enkele ideeën uit uw brief.

Als u beweert dat de overheid iets moet doen aan de uitstraling van onze Vlaamse cultuur aan de hand van Esperanto, dan zie ik niet goed in hoe dat moet gebeuren precies aan de hand van een andere taal. Is de eigen taal niet het middel bij uitstek om eigen cultuur uit te dragen?

Hierbij aansluitend heb ik nog een andere opmerking. U heeft het over de handigheid van Esperanto als werktuig om in andere culturen binnen te geraken en u verwijst daarvoor naar in-het-Esperanto-vertaalde wereldliteratuur. Het is toch algemeen geweten dat elke vertaling, hoe nauwkeurig en hoe artistiek die ook moge zijn, een handicap vormt om van dichtbij kennis te maken met de literaire waarde van het authentieke werk met zijn nuances qua stijl, woordenschat, zinswending... Kan een kunstmatige taal, die Esperanto toch is, die handicap dan wel wegwerken? Volgens mij ga je als lezer in dit geval gewoonweg

kennismaken met de inhoud van de wereldliteratuur maar is dat de bedoeling van de lectuur ervan? Ontbreekt in die omstandigheid niet een van de belangrijkste waardevolle dimensies van de reden tot lectuur?

Zo kom ik tot één van de belangrijkste aspecten van mijn bezwaar tegen de invoer van Esperanto in het basisonderwijs en het gebruik ervan in academische publicaties van allerlei aard.

Mensen willen uiteraard talen leren om te communiceren met de anderstalige medemens; taal wordt dan een handig socialiserend instrument. Indien mensen dan ook te gelijktijd beschikken over een instrument om kennis te maken met de onderliggende cultuur van die taal, dan is dat aardig meegenomen. De component cultuur bij het leren van taal is heel belangrijk; ik verwijs naar de dode talen die heel wat mensen nog willen leren precies omwille van die culturele meerwaarde. Ik duid met dit alles op het volgende: Esperanto heeft een te beperkt maatschappelijk draagvlak omdat de taal artificieel in mekaar zit en het culturele luik ervan, de ziel in de taal, ontbreekt. Esperanto biedt m.a.w. de leerder geen meerwaarde, geen interessante insteek naar menselijke realisaties rond de taal.

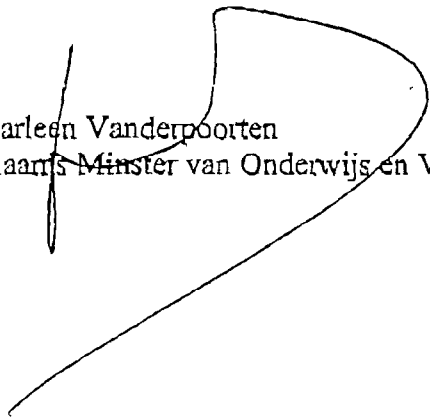
Terecht beweert u dat het beheersen van een gemeenschappelijke taal zorgt voor vlottere communicatie die *“verstandhouding onder volkeren met verschillende talen en wereldvrede op een brede basis”* in de hand werkt; om redenen hierboven aangehaald schakelen mensen liever over naar een ‘echte’ of een levende taal als lingua franca. In dit verband haal ik een andere zinsnede uit uw brief aan: *“in de praktijk komt dat daar op neer dat de (EU-)burgers van een natie met een minderheidstaal verder zullen genoopt zijn één of meer ‘meerderheidstalen’ te kennen maar dat omgekeerd sprekers van meerderheidstalen zich - zoals in het verleden - verder weinig moeite getroosten om ‘minderheidstalen’ te leren”*. Mijn stelling is dat de sterkte van de minderheidsgroepen zich juist manifesteert door hun grotere talenkennis, die hun niet alleen toelaat hun eigen culturele geaardheid te uiten, beter te begrijpen en te relateren aan andere culturen, maar die hun ook toelaat de culturele geaardheid van de anderen te leren kennen om zich zo ook te kunnen wapenen tegen verdringing en ongelijke berechtiging.

Ondanks het kleine maatschappelijke draagvlak van Esperanto pleit u voor de invoer en het gebruik ervan in het onderwijs. Misschien kan u dan ook met uw voorstel terecht bij de onderwijskoepels, de makers van de leerplannen, en de onderwijskundige navorsers. Deze laatsten buigen zich momenteel onder andere over de basiscompetenties van de West-Europese burger precies om uit te maken wat die basiscompetenties zijn en hoe ze dan in het onderwijs moeten worden gevormd en aangescherpt. Een van de belangrijkste basiscompetenties is het beheersen van een vreemde taal, men bedoelt hier wel een moderne levende taal en niet Esperanto. Misschien kan u dit alternatieve luik van taalbeheersing onder hun aandacht brengen en zo een discussie hieromtrent met hen aangaan. Misschien ontstaat op die manier een maatschappelijke debat hierover. Nadien kan de zaak waarvoor u hier pleit door mij worden herbeschouwd.

Diezelfde navorsers kan u misschien ook aanspreken voor onderzoek naar het effect van het vroege aanleren van Esperanto op *“(de) heldere manier van denken, bij het leren van andere talen en bij wetenschappelijk ontwikkelingswerk”* en zoals u verder schrijft *“(het) beter inzicht (...) in (...) eigen moedertaal en (het) nauwkeuriger en vlotter (gebruik ervan)”*. Het is nu eenmaal bij de overheid de gang van zaken eerst over te gaan naar wetenschappelijk onderzoekswerk en/of een maatschappelijk debat op gang te brengen en te organiseren vooraleer een hele nieuwe beweging in het onderwijs wordt ontwikkeld, geprogrammeerd en geïmplementeerd.

Beste Mijnheer De Cooman het is mijn persoonlijke mening dat de overheid in dit stadium onmogelijk kan overgaan tot het uitvoeren van uw wens precies omdat de groep Esperantogebruikers veel te miniem is en het maatschappelijk draagvlak voor deze taal ontbreekt. Ik kan u alleen maar aanraden te ijveren voor een breder draagvlak en voor meer uitstraling van de taal waarvoor u opkomt. Pas als dat gebeurt zal waarschijnlijk automatisch een maatschappelijk debat op gang komen waar we dan, als blijkt dat de tijd er rijp voor is, kunnen op ingaan.

Met vriendelijke groet

Marleen Vanderpoorten
Vlaams Minister van Onderwijs en Vorming